TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Nhập siêu tăng mạnh: Bài toán không chỉ là giảm nhập khẩu, mà phải tăng giá trị xuất khẩu

06:20 31/08/2026

Nhập khẩu tăng nhanh hơn xuất khẩu đang khiến cán cân thương mại chuyển sang nhập siêu sau 7 tháng đầu năm 2026. Tuy nhiên, phần lớn hàng hóa nhập khẩu vẫn là máy móc, linh kiện và nguyên phụ liệu phục vụ sản xuất. Điều đáng quan tâm lúc này không phải đơn thuần là giảm nhập khẩu, mà là nâng khả năng sản xuất trong nước và biến nguồn đầu vào nhập khẩu thành năng lực xuất khẩu có giá trị cao hơn.

Nhập khẩu tăng, nhưng phần lớn vẫn là đầu vào cho sản xuất

Sản xuất và thương mại quốc tế tiếp tục mở rộng đã đưa tổng kim ngạch xuất nhập khẩu của Việt Nam trong 7 tháng đầu năm lên khoảng 660 tỷ USD. So với cùng kỳ năm trước, kim ngạch thương mại tăng thêm khoảng 145 tỷ USD.

Trong đó, xuất khẩu tăng gần 57 tỷ USD, còn nhập khẩu tăng tới gần 88 tỷ USD. Chênh lệch tốc độ tăng này khiến cán cân thương mại chuyển từ mức xuất siêu hơn 10 tỷ USD cùng kỳ năm trước sang nhập siêu hơn 20 tỷ USD.

Tuy nhiên, cơ cấu nhập khẩu cho thấy câu chuyện không đơn giản là sức mua hàng ngoại tăng mạnh. Hơn 94% tổng kim ngạch nhập khẩu là nhóm tư liệu sản xuất, trong khi hàng tiêu dùng chỉ chiếm chưa tới 6%.

Máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện là nhóm nhập khẩu lớn nhất, với kim ngạch xấp xỉ 136 tỷ USD, tăng khoảng 54 tỷ USD so với cùng kỳ. Ở chiều xuất khẩu, nhóm hàng này đạt hơn 85 tỷ USD, cho thấy Việt Nam đang tham gia ngày càng sâu vào chuỗi sản xuất điện tử nhưng vẫn phụ thuộc đáng kể vào nguồn linh kiện và đầu vào từ bên ngoài.

Hoạt động xuất nhập khẩu tăng mạnh, nhưng tỷ trọng lớn hàng nhập khẩu vẫn là máy móc, linh kiện và nguyên phụ liệu phục vụ sản xuất, đặt ra yêu cầu nâng cao năng lực công nghiệp hỗ trợ và tỷ lệ nội địa hóa.

Máy móc, thiết bị, dụng cụ và phụ tùng cũng ghi nhận kim ngạch nhập khẩu hơn 41 tỷ USD, tăng khoảng 7,6 tỷ USD. Hai nhóm điện tử và máy móc đóng góp hơn 70% phần kim ngạch nhập khẩu tăng thêm.

Bên cạnh đó, chi phí nhập khẩu nhiên liệu cũng tăng do diễn biến giá dầu thế giới. Xung đột tại Trung Đông từ cuối tháng 2/2026 gây sức ép lên giá dầu, khiến Việt Nam phải chi thêm hàng tỷ USD cho dầu thô và xăng dầu nhập khẩu.

Như vậy, nhập siêu hiện nay phần lớn phản ánh nhu cầu mở rộng sản xuất và đầu tư. Nếu lượng máy móc, linh kiện và nguyên liệu nhập về được chuyển hóa thành năng lực sản xuất, sản phẩm xuất khẩu và giá trị gia tăng trong nước, áp lực nhập siêu có thể mang tính ngắn hạn.

Vấn đề nằm ở chỗ năng lực nội địa hóa chưa theo kịp tốc độ mở rộng của các ngành xuất khẩu.

Từ kiểm soát nhập siêu đến nâng sức cạnh tranh nội địa

Sự phân hóa giữa khu vực FDI và doanh nghiệp trong nước là một chỉ dấu đáng chú ý.

Trong 7 tháng, xuất khẩu của khu vực FDI đạt khoảng 255 tỷ USD, tăng 26,5%, trong khi khu vực kinh tế trong nước đạt 64,6 tỷ USD, chỉ tăng 5,8%. Khu vực

FDI xuất siêu gần 8 tỷ USD, còn doanh nghiệp trong nước nhập siêu tới 28,5 tỷ USD.

Cơ cấu này đặt ra câu hỏi về khả năng tham gia của doanh nghiệp Việt Nam vào chuỗi cung ứng của các tập đoàn quốc tế.

Hai thị trường có mức nhập siêu lớn nhất là Trung Quốc và Hàn Quốc. Việt Nam nhập khẩu từ Trung Quốc khoảng 138,6 tỷ USD trong 7 tháng, trong khi xuất khẩu sang thị trường này đạt 45,6 tỷ USD. Với Hàn Quốc, nhập khẩu đạt khoảng 51,4 tỷ USD, tăng 52,4%, chủ yếu là linh kiện và nguyên liệu, khiến nhập siêu lên tới 32,4 tỷ USD.

Theo các chuyên gia, việc nhập khẩu lượng lớn linh kiện, máy móc và nguyên liệu cho thấy sản xuất trong nước đang mở rộng, nhưng đồng thời cũng phản ánh sự phụ thuộc vào nguồn cung bên ngoài.

Phó Thủ tướng thường trực Phạm Gia Túc yêu cầu Bộ Công Thương rà soát các tập đoàn, doanh nghiệp có chênh lệch lớn giữa kim ngạch nhập khẩu và xuất khẩu, đặc biệt trong lĩnh vực máy tính và linh kiện điện tử. Việc rà soát nhằm làm rõ nguyên nhân nhập khẩu lớn, mục đích sử dụng, tiến độ sản xuất và khả năng chuyển hóa lượng đầu vào thành sản phẩm xuất khẩu.

Đây là hướng tiếp cận quan trọng bởi mục tiêu không phải cắt giảm cơ học nhập khẩu. Nếu hạn chế nhập máy móc, nguyên liệu cần thiết cho sản xuất, khả năng tăng trưởng xuất khẩu cũng có thể bị ảnh hưởng.

Thay vào đó, trọng tâm cần chuyển sang nâng tỷ lệ giá trị được tạo ra trong nước.

TS. Lê Duy Bình, Giám đốc Economica Việt Nam, cho rằng việc nhập khẩu nhiều linh kiện điện tử xuất phát một phần từ hạn chế của công nghiệp hỗ trợ trong nước. Khi các doanh nghiệp Việt chưa cung cấp được linh kiện và nguyên liệu đạt yêu cầu về chất lượng, quy mô và giá thành, các tập đoàn lớn vẫn phải phụ thuộc vào nguồn cung bên ngoài.

Do đó, phát triển công nghiệp hỗ trợ, nâng tỷ lệ nội địa hóa và tăng kết nối giữa doanh nghiệp trong nước với khu vực FDI sẽ là chìa khóa để cải thiện cán cân thương mại về dài hạn.

Hiệp hội Doanh nghiệp điện tử Việt Nam cũng kiến nghị đẩy mạnh hỗ trợ doanh nghiệp đổi mới công nghệ, tự động hóa và ứng dụng AI; đồng thời tăng kết nối với các tập đoàn FDI để doanh nghiệp Việt từng bước tham gia sâu hơn vào chuỗi cung ứng.

Song song với đó, mở rộng thị trường xuất khẩu vẫn là nhiệm vụ quan trọng trong những tháng cuối năm. Khi xuất khẩu tăng nhanh hơn và giá trị gia tăng trong nước được cải thiện, cán cân thương mại sẽ có thêm dư địa cân bằng.

Vì vậy, bài toán thương mại năm 2026 không nên chỉ được nhìn qua con số nhập siêu. Điều quan trọng hơn là Việt Nam nhập khẩu bao nhiêu để sản xuất, tạo ra bao nhiêu giá trị trong nước và có thể xuất khẩu trở lại với giá trị gia tăng lớn đến đâu.

Nếu giải được bài toán này, nhập khẩu tăng sẽ không chỉ là áp lực đối với cán cân thương mại, mà còn trở thành một phần của quá trình mở rộng năng lực sản xuất và nâng cấp vị trí của Việt Nam trong chuỗi giá trị toàn cầu.

Nam Sơn *(t/h)*